

ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MAI

ISSN 2587-4365

E-ISSN 2587-4373

LEGEA și VIATA

LAW AND LIFE
ЗАКОН И ЖИЗНЬ

REVISTĂ ȘTIINȚIFICO-PRACTICĂ
SCIENTIFIC-PRACTICAL PUBLICATION
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЕ ИЗДАНИЕ

EDIȚIE SPECIALĂ | 2023

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică

LAW AND LIFE

Scientific-practical publication

ЗАКОН И ЖИЗНЬ

Научно-практическое издание

Ediție specială

Chișinău
iunie • 2023

Se editează din ianuarie 1991

Tipul C

DECIZIA

Consiliului de conducere al ANACEC nr. 17 din 24 februarie 2023

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Asociația Judecătorilor din Republica Moldova, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași)

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: prof. univ., dr. **Radion Cojocaru**

Redactor-șef adjunct: conf. univ., dr. **Vitalie Ionașcu**

din Republica Moldova:

prof. univ., dr. **Iu. Larii**; prof. univ., dr. hab. **V. Cușnir**; conf. univ., dr. **D. Ostavciuc**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Costachi**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Gladchi**; prof. univ., dr. **V. Bujor**; prof. univ., dr. **Șt. Belecciu**; prof. univ., dr. **T. Osoianu**; conf. univ., dr. **Iu. Odagiu**; conf. univ., dr. **I. Erhan**; conf. univ., dr. **V. Ursu**; conf. univ., dr. **Ig. Trofimov**; conf. univ., dr. **M. Gherman**; conf. univ., dr. **B. Glavan**; conf. univ., dr. **Al. Pareniuc**; conf. univ., dr. **C. Rusnac**; conf. univ., dr. **V. Rusu**; conf. univ., dr. **M. Pavlencu**; conf. univ., dr. **Gr. Ardelean**; conf. univ., dr. **A. Nastas**; dr. **V. Jitariuc**; dr. **S. Pilat**; conf. univ. **Ed. Pui**; drd. **I. Chirtoacă**; drd. **A. Lungu**; drd. **Ig. Soroceanu**; drd. **V. Vasilița**.

din străinătate:

prof. univ., dr. **C. Voicu** (București, România); prof. univ., dr. **Gh. Popa** (București, România); prof. univ., dr. **G.-M. Țical** (Constanța, România); prof. univ., dr. **C. Peța** (Constanța, România); prof. univ., dr. **W. Plywaczewski** (Olsztyn, Polonia); conf. univ., dr. **C. Andruș** (București, România); dr. **M. David** (Constanța, România); conf. univ., dr. **G.-A. Nicula** (Galați, România); prof. univ., dr. **O. Krișevici** (Kiev, Ucraina); conf. univ., dr. **A. Politova** (Mariupol, Ucraina).

COLEGIUL TEHNIC DE REDACȚIE

Ruslan Condrat, redactor-șef tehnic

Iulian Bogatu, redactor

Angela Pareniuc, traducător

Natalia Condrat, tehnoredactor

Victor Moțpan, tehnoredactor

Adresa redacției:

str. Gh. Asachi nr. 21, mun. Chișinău, MD - 2009, Republica Moldova

tel.: 022-234 132 (contabilitatea)

© Legea și Viața

pagina web: www.academy.police.md

Conferința internațională

**CERCETAREA CALITATIVĂ A LOCULUI SĂVÂRȘIRII FAPTEI –
FACTOR IMPORTANT ÎN EFECTUAREA EXPERTIZELOR
JUDICIARE ULTERIOARE**

14 aprilie 2023, Chișinău

International Conference

**QUALITATIVE RESEARCH OF THE CRIME SCENE -
AN IMPORTANT FACTOR IN SUBSEQUENT JUDICIAL EXPERTISE**

14th april 2023, Chisinau

Міжнародна Конференція

**ЯКІСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЦЯ ПОДІЇ – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК
ПРОВЕДЕННЯ ПОДАЛЬШИХ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ**

м. Кишинів, 14 квітня 2023 р

CENTRUL NAȚIONAL DE EXPERTIZE JUDICIARE
MINISTERUL JUSTIȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE PREGĂTIRE PROFESIONALĂ DIN WROCLAW, POLONIA
ASOCIAȚIA CRIMINALIȘTILOR DIN ROMÂNIA
FACULTATEA DE DREPT
UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
INSTITUTUL DE CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE A EXPERTIZELOR JUDICIARE DIN OR. KIEV AL
MINISTERULUI JUSTIȚIEI AL UCRAINEI
CENTRUL ȘTIINȚIFIC NAȚIONAL "INSTITUTUL DE EXPERTIZE JUDICIARE ÎN NUMELE
PROFESORULUI EMERIT N.S. BOKARIUS", OR. HARKOV, UCRAINA
INSTITUTUL DE CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE A EXPERTIZELOR JUDICIARE DIN OR. ODESA
AL MINISTERULUI JUSTIȚIEI AL UCRAINEI
CENTRUL KIROVOGRAD DE CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE ȘI EXPERTIZE CRIMINALISTICE
AL MAI AL UCRAINEI, OR. KRŌPIVNIȚK, UCRAINA
INSTITUȚIA NONCOMERCIALĂ DE STAT "BIROUL NAȚIONAL DE EXPERTIZE"
AL ACADEMIEI DE ȘTIINȚE AL REPUBLICII ARMENIA
CENTRUL DE MEDICINĂ LEGALĂ
MINISTERUL SĂNĂTĂȚII AL REPUBLICII MOLDOVA

Chișinău

iunie • 2023

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

PREȘEDINTE DE ONOARE

Veronica MIHAILOV-MORARU
Ministra Justiției a Republicii Moldova

PREȘEDINTE

dr. **Olga CATARAGA**
Director, Centrul Național de Expertize Judiciare

MEMBRI:

dr. **Serghei BRÎNZA**, Prof. univ., dr. hab., decan al Facultății de Drept, Universitatea de Stat din Moldova; dr. **Irena MALINOVSKA**, reprezentant plenipotențiar pentru cooperare internațională al rectorului Universității de pregătire profesională din Wrocław, Polonia; Gl.bg.(r.), Prof. univ., dr. **Gheorghe POPA**, Președintele Asociației Criminaliștilor din România, Facultatea de Drept, Universitatea Româno-Americană București și Conducător de doctorat în cadrul Școlii Doctorale de Drept a IOSUD "Titu Maiorescu" București, Expert criminalist, România; dr. **Sorin ALĂMOREANU**, Conf. univ., dr. hab., Universitatea „Babeș - Bolyai”, Cluj - Napoca; dr. **Alexandr RUVIN**, director al Institutului de cercetări științifice a expertizelor judiciare din or. Kiev al Ministerului Justiției al Ucrainei, doctor în științe juridice; dr. **Alexandr KLIUIEV**, director al Centrului Științific Național "Institutul de expertize judiciare în numele profesorului emerit N.S.Bokarius", or. Harkov, Ucraina; **Dmitrii KISHKO**, director al Institutului de cercetări științifice a expertizelor judiciare din or. Odesa al Ministerului Justiției al Ucrainei; **Maxim BABII** – director al Centrului Kirovograd de cercetări științifice și expertize criminalistice al MAI al Ucrainei; **Argam OVSEPEAN** – director al INCS „Biroul național de expertize” al Academiei de științe a Republicii Armenia, candidat în științe medicale; dr. **Andrei PĂDURE**, dr.hab. șt.med., conferențiar universitar, șef al Catedrei de Medicină Legală USMF; **Lilia FLOREA**, șef al Laboratorului metodico-științific al CNEJ.

COMITETUL DE ORGANIZARE

PREȘEDINTE

dr. **Olga CATARAGA**
Director, Centrul Național de Expertize Judiciare

MEMBRI:

Ion LOPATENCO, responsabil de organizarea conferinței, șef Laboratorul de analiză și planificare, CNEJ; dr. **Stela BOTNARU**, conferențiar universitar, doctor în drept, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova; dr. **Janusz BRYK**, docent al Universității de pregătire profesională din Varșovia, Polonia; Dr. ing. chim. **Maria-Georgeta STOIAN**, Profesor asociat, Facultatea de Drept, Universitatea "Titu Maiorescu" București, România, Expert criminalist autorizat; dr. **Natalia NESTOR** – vicedirector al Institutului de cercetări științifice a expertizelor judiciare din or. Kiev al Ministerului Justiției al Ucrainei, doctor în științe juridice; **Larisa DERECEA**, cand. șt. biologice, secretar științific al Centrului Științific Național "Institutul de expertize judiciare în numele profesorului emerit N.S.Bokarius", or. Harkov, Ucraina; **Antonina CHEREMNOVA**, cand. șt. juridice, secretar științific al Institutului de cercetări științifice a expertizelor judiciare din or. Odesa al Ministerului Justiției al Ucrainei; **Alexandr KOLOMOEȚ** – candidat în științe, docent, Centrul Kirovograd de cercetări științifice și expertize criminalistice al MAI al Ucrainei; dr. **Ion COVALCIUC** – conferențiar universitar, doctor în drept, procuror-șef al Procuraturii mun. Bălți; dr. Vasile ȘARPE, conf. univ., dr. hab., Director al Centrului de Medicină Legală; **Lilian BELIBOV**, director adjunct, CNEJ; **Piotr PETCOVICI**, director adjunct CNEJ

Redacția revistei „Legea și Viața” nu-și asumă nicio răspundere pentru nerespectarea reglementărilor înscrise în legislația privind drepturile de autor. În caz de plagiat - parțial sau integral - întreaga răspundere, atât juridică (penală, contravențională, civilă), cât și deontologică, revine în exclusivitate autorului. De asemenea, opinia autorilor nu exprimă opinia redacției în abordarea subiectelor de referință.

Autorii poartă responsabilitatea pentru conținutul articolelor.

SUMAR:

Вардгес ФРАНГЯН, <i>O некоторых тактических особенностях осмотра места пожара.....</i>	10
Olga CATARAGA, Victoria PRISĂCARU, Piotr PETCOVICI <i>Raționamente cu privire la utilizarea dreptului de inițiativă a expertului în expertiza judiciară.....</i>	15
Ion COVALCIUC <i>Controlul judiciar al cercetării la fața locului.....</i>	20
Constantin RUSNAC <i>Erori tipice etapei de documentare a cercetării la fața locului.....</i>	24
Lilia FLOREA, Oleg MOROZ, Vasile GROSU, Nicolae GURĂU, Ion LOPATENCO <i>Cercetarea calitativă la fața locului – factor important în efectuarea expertizelor judiciare.....</i>	31
Ruslan POSTICA, Mariana BOTEZATU, Vitalie VICOL <i>Cercetarea la fața locului a accidentelor de muncă, premisă esențială la formularea concluziilor argumentate în cadrul expertizei judiciare a tehnicii de securitate și sănătate în muncă: studiu de caz.....</i>	37
Aliona GÎLCA <i>Tehnologiile noi și impactul acestora asupra expertizei în domeniul construcțiilor, specialitatea „Partajarea/modul de folosință a bunurilor imobile”.....</i>	43
Efim OBREJA <i>Consecințele adoptării normelor legislative privind substanțele numite „Analog al substanțelor stupefiante sau psihotrope”.....</i>	48
Nicolae LEFTER, Olga CATARAGA, Viorica TRIFĂUȚAN <i>Rolul examinărilor la fața locului pentru cercetările traseologice în cadrul expertizelor judiciare ecologice.....</i>	55
Viorica TRIFĂUȚAN, Olga CATARAGA, Lilia FLOREA <i>Asigurarea metodologică a examinărilor ecosistemelor în expertizele judiciare ecologice privind aprecierea impactului antropoc și prejudiciului cauzat.....</i>	58
Ion SANDU <i>Cercetarea calitativă a unităților de transport – factor important în efectuarea expertizelor judiciare merceologice auto ulterioare.....</i>	65
Ion NENIȚA <i>Rolul documentelor contabile și a documentelor cu regim special, ca obiectiv în procesul de executare a expertizelor judiciar-contabile, economice și economico-inginerești.....</i>	68
Ana-Maria CÎȘLEANU <i>Respectarea criteriilor microbiologice în cadrul examinărilor în teren pentru efectuarea expertizelor judiciare ecologice.....</i>	72

Ana-Maria CÎȘLEANU <i>Rolul bioindicatorilor în evaluarea stațiilor de epurare.....</i>	77
Daniela PASCARI, Olga CATARAGA, Lilian BELIBOV, Vasile GROSU <i>Analiza cercetărilor și aprecierea rezultatelor încercărilor interlaboratoare în domeniul expertizelor tehnice a documentelor: studiu de caz.....</i>	82
Oxana IVANOV, Grigore ARDELEAN <i>Particularitatea cercetării locului săvârșirii infracțiunilor contra mediului.....</i>	90
Ion COVALCIUC, Ion TALPĂ <i>Controlul prejudiciar ca garanție a inviolabilității domiciliului în procesul penal.....</i>	98
Sergiu NESTOR, Andrei LUNGU <i>Aspecte criminalistice ale participării poligrafologului la cercetare la fața locului.....</i>	102
Andrei PĂDURE, Eduard LUNGU, Natalia TOPOREȚ, Anatolii BONDAREV, Alina NICORICI <i>Provocările și greșelile în diferențierea traumei cranio-cerebrale de accidentul vascular cerebral în practica medico-legală.....</i>	105
В.И. ОЛЕЙНИК, Б.А. АМАНЖОЛОВА <i>Права человека и верховенство закона в Республике Казахстан.....</i>	109
Elżbieta ŻYWUCKA – KOZŁOWSKA <i>Mistakes in determining the time of death.....</i>	114
Renata WŁODARCZYK <i>Jakość pobrania śladów biologicznych – warunkiem osiągnięcia miarodajnych wyników podczas analiz kryminalistycznych.....</i>	120
Irena MALINOWSKA <i>Zadania policyjnych zespołów ds. Przestępstw niewykrytych – analiza miejsca zdarzenia.....</i>	128
Ana Maria Daniela BARBU, Maria-Georgeta STOIAN, Ana-Maria GRĂMESCU, Corina Elena ANGHELESCU <i>Utilizarea probelor în evaluarea prejudiciilor produse.....</i>	136
Ana-Maria GRĂMESCU, Maria-Georgeta STOIAN, Ana Maria Daniela BARBU, Dana Nicoleta DOMOLESCU <i>Importanța prelevării probelor în prezentarea adevărului științific.....</i>	143
Ancuța Elena FRANȚ <i>Observații privind caracteristicile fotografiilor efectuate cu ocazia cercetării la fața locului.....</i>	152
Ana-Maria GRĂMESCU, Dana Nicoleta DOMOLESCU, Maria-Georgeta STOIAN, Dan PERICLEANU, Ancuța GEMĂNARU <i>Aspecte privind importanța rezultatelor cercetării în expertiza tehnică în construcții.....</i>	157
Наталія КОВАЛЕНКО <i>Огляд місця події як основне джерело інформації для судової експертизи.....</i>	166
Вадим ПЯСКОВСЬКИЙ <i>Якісне дослідження місця події – важливий чинник забезпечення об'єктивності та достовірності доказів.....</i>	167
Максим БУДЗИЕВСКИЙ <i>Експертное заключение, как надежный источник информации с обоснованной доказательной значимостью.....</i>	169
Катерина ПЕНЗЄВА <i>Особливості класифікації слідів під час заподіяння необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження.....</i>	173

Оксана ПЧЕЛІНА, Віталій ПЧЕЛІН <i>Особливості дослідження місця події під час розслідування злочинів проти довкілля, пов'язаних зі збройною агресією РФ проти України.....</i>	<i>176</i>
Альона РУБЛЕНКО, Альона ЯСЕНОК <i>Проблеми виявлення слідів дактилоскопічного походження під час огляду місця події.....</i>	<i>179</i>
Андрій Миколайович ЛИС, Вікторія Володимирівна ГРАБОВСЬКА <i>Участь спеціаліста як складова якісного огляду місця події в пошуку слідів дактилоскопічного походження.....</i>	<i>181</i>
Валерія МАЛЯРОВА <i>Деякі особливості проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану.....</i>	<i>182</i>
Ярослав Володимирович ФУРМАН <i>Застосування науково-технічних засобів, що використовуються при розслідуванні злочинів, пов'язаних з використанням вибухових матеріалів (пристроїв) під час бойових дій на території України.....</i>	<i>184</i>
Алла ЧИЖ <i>Особливості оглядів, що проводяться під час розслідування умисного знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу.....</i>	<i>187</i>
Bohdan ORLOVSKIY <i>Environmental offenses: the determinants and the place of commission.....</i>	<i>190</i>
Віктор Михайлович ШЕВЧУК <i>Вплив результатів огляду місця події при розслідуванні незаконного обігу фальсифікованих лікарських засобів на вибір судових експертиз.....</i>	<i>191</i>
І.В. КУЧИНСЬКА <i>Профілювання вилучених з місця вчинення злочину таблеток «екстазі» з вмістом РМА....</i>	<i>194</i>
Руслан ЧИЧА <i>Процесуальні та організаційні особливості огляду місця події під час розслідуванні воєнних злочинів.....</i>	<i>199</i>
Іван СТАРЕНЬКИЙ, Олександра ДОНЧЕНКО <i>Рекомендації щодо вивантаження MYSQL баз даних під час дослідження накопичувачів інформації.....</i>	<i>200</i>
Лілія ПОЛУНІНА <i>Значення слідчого огляду під час розслідування злочинних посягань на комерційну таємницю.....</i>	<i>203</i>
Дмитро РУБЛЕНКО <i>Проблемні питання проведення огляду місця події в Україні в реаліях сьогодення.....</i>	<i>205</i>
Андрей ПОЛТАВСКИЙ <i>К вопросу о внедрении положений международных стандартов в деятельность специалистов-криминалистов и судебных экспертов.....</i>	<i>206</i>
Юрій Юрійович НІЗОВЦЕВ <i>Щодо використання можливостей виявлених на місці події wi-fi маршрутизаторів для встановлення мобільного терміналу та його мережевої активності.....</i>	<i>210</i>
Андрій КРИШТОП <i>Про необхідність ретельного огляду місця дорожньо-транспортної пригоди.....</i>	<i>215</i>
Ігор БОГДАНЮК <i>Застосування судовими експертами безпілотних літальних апаратів під час проведення огляду об'єкта дослідження.....</i>	<i>217</i>

Олена ВОРОБЙОВА <i>Особливості якісного дослідження місця подій під час проведення товарознавчих досліджень внаслідок руйнувань, завданих Російською Федерацією.....</i>	221
Наталія МАРТИНЕНКО <i>Місце події як об'єкт експертного дослідження.....</i>	224
Лариса ДЕРЕЧА, Олександр БОРЗОВ <i>Дослідження волосся тварин за допомогою сканувальної електронної мікроскопії.....</i>	226
Віталій НІКІТЮК, Ігор ЯРОШЕНКО <i>Ситуаційні дослідження в межах проведення комплексних судово-медичних експертиз та експертиз зброї.....</i>	230
Світлана ХОДОСЕВИЧ, Таїса КОЛЕСНИК <i>Огляд місця події — основне джерело інформації для подальшого проведення експертиз.....</i>	233
Максим ЗАРЧЕНКО, Валерій СУПРУН, Андрій КОЗИР <i>Особливості визначення вихідних даних для розрахунку розміру шкоди, завданої внаслідок викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у результаті виникнення детонаційного горіння від влучання ракетного озброєння під час збройної агресії Російської Федерації в Україні.....</i>	236
В.І. АЛЕКСЕЙЧУК <i>Проведення огляду місця події в умовах війни (правовий та організаційний аспекти).....</i>	239
Ihor LUSHCHUK, Anton POLIANSKYI, Anatoly TIAPKIN <i>Analysis of modern approaches to forensic examination and perspective areas of its development...242</i>	242
Ігор ЯРОШЕНКО <i>Застосування спеціальних знань під час огляду місця події у розслідуванні вбивств.....</i>	244
Анатолій ХАНЯНЦ, Микола АВРАМЕНКО <i>Якісне дослідження місця події — важливий чинник проведення подальших судових експертиз.....</i>	246
Eugene BULBAKA <i>Video-record as an important source of supplementary data to the evidence collected at the scene of a road accident.....</i>	248
Василь БІЛОУС <i>Підвищення якості дослідження місця події засобами та методами аерокосмічної криміналістики.....</i>	253
Inna YUNKU, Vadym FAKTOROVICH <i>Scene review: significance and challenges arising in the investigation of terrorism-related crimes...256</i>	256
Марина Олександрівна КРАЛЮК <i>Слідчі дії при розслідуванні нещасних випадків і аварій, що стали під час ведення технологічних процесів на об'єктах морського і внутрішнього водного транспорту.....</i>	260
Вадим ФАКТОРОВИЧ, Альона АБАЗА <i>Проблемні питання ідентифікації відбитків пальців для проведення судових експертиз та використання в інших системах реєстрації.....</i>	265
Олександр Олександрович ЮХНО <i>Правове регулювання огляду місця події в Україні та перспективи використання його результатів при призначенні судових експертиз.....</i>	269

Руслан Леонтьович СТЕПАНЮК <i>Удосконалення організаційних і правових засад слідчого огляду якумова підвищення ефективності дослідження місця події.....</i>	272
Ольга ХОЛОДОВА, Ольга ДОНЦОВА <i>Особливості застосування термінів «вихідні данні» та «джерела інформації» при проведенні товарознавчих досліджень.....</i>	274
Тетяна Анатоліївна ОРЛОВА, Тетяна Вікторівна ГАНЖА <i>Про недоліки та процесуальні помилки під час організації пошуків людей зниклих при обставинах, що вказують на вбивство.....</i>	278
Тетяна Анатоліївна ОРЛОВА <i>Особливості документування фактів жорстокого поводження з тваринами на початковому етапі розслідування.....</i>	280
Георгій Володимирович СМІРНОВ, Ілля Романович ВОЛОБУЄВ <i>Пропозиції щодо удосконалення системи протидії злочинам проти дітей в Україні.....</i>	283
Лілія НАЖА, Сергій ШАТОВ <i>Використання безпілотних літальних апаратів для обстеження зруйнованих будинків під час проведення судової експертизи.....</i>	285
Olena NAROZHNA <i>Tactics of surveying in the open area: certain problematic issues.....</i>	290
Antonina CHEREMNOVA, Inna CHUMACHENKO <i>Forensic tactics for inspecting the road traffic accident scene.....</i>	292
Neculai SPIREA ZAMFIRESCU <i>Expertul și restructurarea științei The expert and the restructuring of science.....</i>	295

направлену на своєчасне виявлення та фіксацію за допомогою криміналістичних прийомів і засобів слідів кримінального правопорушення, що дозволить вже на початковому етапі розслідування дослідити їх та призначити необхідні судові експертизи, встановити дані про сутність та обставини події, спосіб вчинення злочину, особу правопорушника, причинно-наслідкові зв'язки між його діями та наслідками, особливості його злочинної поведінки та характеризуючі його відомості, інформацію про його емоційний стан в момент вчинення протиправних дій, а також відомості щодо дій потерпілого, які могли зумовити злочинні дії підозрюваного. Встановлення повної слідової картини дасть слідчому можливість отримувати об'єктивні джерела доказів, швидко орієнтуватися та проводити розслідування якісно та вчасно.

Список бібліографічних посилань:

1. Шеремет А. П. Криміналістика : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Центр учб. літ., 2009. 472 с.
2. Настільна книга слідчого/ М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін.; ред.кол.: В.Я. Тацій[та ін.]; Нац. Ун-т "Юрид.акад. України ім.Ярослава Мудрого". 3-тє вид., переробл. і допов.- Київ : Вид.Дім "Ін Юре", 2011. 736с.
3. Павлюк О.С. Криміналістична характеристика способів приховування вбивств осіб похилого віку та одиноких осіб, пов'язаних із заволодінням їх майном. Право і суспільство. 2017. №2 с.222-227.

CZU: 343.98:349.6

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Оксана ПЧЕЛІНА,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1, Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0224-1767>, e-mail: pchelinaov@icloud.com

Віталій ПЧЕЛІН,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування факультету № 3, Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9540-9084>, e-mail: pchelin@me.com

Жертвами військової агресії росії стали не тільки люди, а й українське довкілля, яке безжально нищить полум'я війни. Лісові пожежі, що виникли внаслідок обстрілів окупантів, військова техніка, ракети, боєприпаси, нафтопродукти, що отруюють ґрунт та водні ресурси, викиди хімічних речовин через обстріли промислових підприємств, ризики радіаційних аварій – ось лише невеликий перелік загроз, які несе російська військова агресія для екології не лише України, а й всього світу [1]. Тому в державі ледь не щодня фіксують правопорушення, пов'язані з нанесенням шкоди довкіллю внаслідок збройної агресії рф проти України [2].

Зокрема, такі діяння є кримінально караними та залежно від особливостей механізму їх учинення підлягають кваліфікації за ст. ст. 438 або 441 Кримінального кодексу України. За наявності ознак застосування зброї масового знищення, забороненої міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надала Верховна Рада України, дії винних осіб треба кваліфікувати за ст. 439 КК України [3; 4, с. 3]. Так, до переліку екозлочинів, пов'язаних зі збройною агресією рф проти України, включаються: надзвичайні ситуації, пов'язані із підривами, бомбардуванням складів паливно-мастильних матеріалів, сховищ нафтопродуктів, підприємств, які можуть використовувати

небезпечні та/або хімічні речовини у виробництві; пошкодження, руйнування чи зупинка діяльності очисних споруд, що очищують стоки перед скиданням у водні об'єкти – водоканали, промислові об'єкти; руйнування дамб полів фільтрації та витік відходів на рельєф місцевості; руйнування очисних або гідротехнічних споруд; займання (горіння, тління) місць видалення відходів – сміттєвих полігонів; пошкодження ґрунтового покриву, горіння, рубка лісів – особливо на територіях природо-заповідного фонду [1].

Перед Україною стоїть важливе завдання із фіксування всіх кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збройною агресією РФ, у тому числі проти довкілля, та збирання належної, достатньої, достовірної і допустимої доказової бази вказаних звірств для того, щоб такі діяння не залишились непокараними, а завдана ними шкода – невідшкодованою. Одну з ключових ролей у такій діяльності відіграють правоохоронні органи, уповноважені на виявлення, фіксування та розслідування вказаних кримінальних правопорушень. У першу чергу мова йде про своєчасне, ретельне й якісне дослідження місця події під час розслідування злочинів проти довкілля, пов'язаних зі збройною агресією РФ проти України. Адже це дозволить зібрати сліди вказаних злочинів, установити обставини їх учинення, визначити напрями досудового розслідування, обрати методи та способи дослідження отриманих доказів і їх використання в доказуванні.

Насамперед варто наголосити, що першочерговою слідчою (розшуковою) дією у кримінальних провадженнях у сфері довкілля, яка дозволяє отримати максимум першоджерельної інформації щодо вчиненого кримінального правопорушення та має визначальне значення для подальшого проведення досудового розслідування є огляд місця події [5, с. 117]. Більше того, проведення вказаної слідчої (розшукової) дії є обов'язковим у разі наявності достатніх підстав уважати, що це дасть можливість працівникам органу досудового розслідування виявити речові докази, зміни в навколишньому середовищі й інші сліди кримінального правопорушення [6, с. 21].

Окремо зазначимо, що огляд місця події є єдиною слідчою (розшуковою) дією, проведення якої законодавець допускає до початку досудового розслідування, тобто до відкриття кримінального провадження. Проте єдиною вимогою для такого виключення із правил є наявність невідкладних випадків (ч. 3 ст. 214, п. 1 ч. 1 ст. 615 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України) [7]. У зв'язку з чим найчастіше огляд місця події проводиться на підставі надходження до правоохоронного органу звернення (заяви/повідомлення про вчинення кримінального правопорушення) або самостійного його виявлення прокурором, слідчим, дізнавачем. Якщо вести мову про досліджувану категорію злочинів, то, зазвичай, огляд місця події проводиться на підставі повідомлень про артилерійський обстріл або ракетний удар окремих об'єктів цивільної, часто критичної, інфраструктури. Відповідно межі та завдання огляду місця події в таких випадках обов'язково повинні визначатися з урахуванням типу об'єкта цивільної інфраструктури, способів і засобів нападу на такі об'єкти, характеру та масштабів наслідків такого нападу.

Зокрема, одним із основних завдань огляду місця події під час розслідування злочинів проти довкілля, пов'язаних зі збройною агресією РФ проти України, є встановлення обставин і збирання слідів, які в подальшому дозволять проаналізувати співрозмірність вчиненого державою-агресором нападу і спричинених наслідків та дійти висновку про непропорційність атаки з огляду на масштабну шкоду, завдану довкіллю. Разом із тим під час огляду місця події у досліджуваній категорії правопорушень слід установлювати: стан природного середовища до початку збройного конфлікту, його характеристики та відмітні особливості; характеристику дій сторони збройного конфлікту (засіб або метод ведення війни; сфера його дії; статус об'єкта, який містить небезпечні сили та на який було здійснено напад; характеристики небезпечних речовин, які були використані під час нападу або які вивільнилися внаслідок нападу); наслідки збройної агресії (зміну стану природного середовища та прогнозований негативний вплив унаслідок такої зміни) [8].

Огляд місця події проводиться слідчою-оперативною групою, до складу якої обов'язково варто включати спеціалістів, адже потрібно виявити та детально зафіксувати слідову картину, яка дозволяє кваліфікувати діяння як злочин проти довкілля, який пов'язаний зі збройною агресією РФ проти України. При цьому фах спеціаліста обирається залежно від характеру події кримінального правопорушення та її наслідків. Приміром, в якості спеціалістів до проведення огляду місця під час розслідування зазначеної категорії злочинів залучаються представники: Держжекоінспекції – з метою вилучення зразків ґрунту для проведення лабораторних досліджень щодо забруднення внас-

лідок вибуху; експертів-вибухотехніків Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз СБУ з метою перевірки території на предмет наявності небезпечних вибухових предметів; Міноборони, Збройних сил України – з метою огляду місця попадання ракети та встановлення можливого місця її запуску та траєкторії польоту; ДСНС – з метою надання пояснень щодо часу горіння небезпечних речовин і місця поширення пожежі, забруднення повітря або ґрунту важкими металами; Держгеокадастру – з метою встановлення земельної ділянки, яка зазнала забруднення, її меж, координат, площі; сертифікованих геодезистів – з метою вимірювання на місці точної площі земельної ділянки, яку забруднено; Держпродспоживслужби – у випадку загибелі або захворювання тварин і рослин, забруднення водойм; МОЗ – у випадку хімічного чи біологічного забруднення ґрунтів або повітря; Держлісагентства – забруднення радіонуклідами чи токсичними речовинами лісового ґрунту, знищення або пошкодження лісу [4, с. 16–17].

Серед особливостей дослідження місця події під час розслідування злочинів проти довкілля, пов'язаних зі збройною агресією РФ проти України, також слід відзначити те, що потрібно фіксувати слідову інформацію, яка не тільки вказує на напрям, звідки вівся артилерійський обстріл чи запущено ракету(-и), тип використаного агресором озброєння, характеристику об'єктів цивільної інфраструктури, які обстріляно чи по яким завдано ракетного удару, та завданих їм ушкоджень, а й установлює факт заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, їх характер і міру. З цією ціллю під час проведення огляду місця події варто звертати увагу й фіксувати в протоколі та за допомогою технічних засобів наявність у повітрі специфічних запахів і туманності; стан рослин у зоні ураження; стан води (наприклад, її каламутність) у водоймі, наявність у ньому сторонніх предметів, масляних плям; наявність і кількість трупів тварин, риб тощо. При цьому рекомендується відбирати у спеціалістів письмові пояснення та долучати їх в якості додатків до протоколу огляду місця події (п. 2 ч. 2 ст. 105 КПК України) [7]. Крім того, до протоколу огляду місця події під час розслідування досліджуваних кримінальних правопорушень приєднуються копії акта відбору проб ґрунту; інформацію про квадрокоптер, який використовувався для огляду території (документи щодо правомірності його використання, зокрема сертифікат, а також фото- та/або відеоматеріали виконаної ним зйомки); акт про пожежу та звіт; план-схему земельної ділянки із зазначенням точних координат та площі; попередній розрахунок збитків; носії даних; висновки спеціалістів-вибухотехніків про засоби ураження [4, с. 18]; інфографіки про якість повітря, радіаційний фон, пожежі, сформована за даними про забруднення з екологічного чат-боту «SaveEcoBot».

Отже, огляд місця події під час розслідування злочинів проти довкілля, пов'язаних зі збройною агресією РФ проти України, є досить трудомісткою процесуальною дією, оскільки: місце події є велике за своїми обсягами; наслідки збройного нападу теж є масштабними; учасники слідчо-оперативної групи, яка проводить цю дію, наражаються на небезпеку (через пожежі, що виникли внаслідок збройного нападу; можливість детонації ворожих снарядів; ризики повторних обстрілів/ударів і т. п.); потрібні спеціальні знання та належне матеріально-технічне оснащення для своєчасного виявлення, правильного фіксування, вилучення та упакування слідової інформації, збирання зразків для експертизи; тощо. Від повноти й якості дослідження місця події в ході його огляду напряму залежать подальше використання можливостей судових експертиз, з'ясування та доказування наслідків злочинів проти довкілля та їх причинного зв'язку зі збройною агресією РФ, установлення розміру завданих екосистемі України збитків і ефективність досудового розслідування злочинів проти довкілля, пов'язаних зі збройною агресією РФ проти України взагалі.

Список використаних джерел

1. Зупинити екоцид в Україні зможемо лише за підтримки всієї світової спільноти – в цьому впевнені у Комітеті з питань бюджету. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/224071.html>.
2. Особливості розслідування злочинів проти довкілля обговорили на семінарі в Закарпатській обласній прокуратурі. Закарпатська обласна прокуратура. URL: <https://bit.ly/3mFjP3G>.
3. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
4. Пам'ятка щодо особливостей розслідування посягань на довкілля в умовах збройного конфлікту. Київ: Офіс Генерального прокурора, Тренінговий центр прокурорів України, 2022. 32 с.

5. Місюра Л.Ю. Діяльність прокурора під час огляду місця події на досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень проти довкілля. Європейські перспективи. 2019. № 1. С. 116–121.
6. Криміналістика: підручник / за ред. В.Ю. Шепітька. К.: Ін Юре, 2003. 684 с.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
8. Лисенко М., Павлюк А. Заборонені методи ведення війни. Спричинення шкоди природному середовищу чи об'єктам, які містять небезпечні сили. *JustTalk*. URL: <https://bit.ly/3njZ65Z>.

CZU: 343.982

ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ СЛІДІВ ДАКТИЛОСКОПІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ ПІД ЧАС ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Альона РУБЛЕНКО

старша судова експертка сектору дактилоскопічних досліджень відділу криміналістичних видів досліджень Луганського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, м. Дніпро, Україна

Альона ЯСЕНОК

судова експертка сектору дактилоскопічних досліджень відділу криміналістичного видів досліджень Луганського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, м. Дніпро, Україна

Якісне проведення огляду місця події є необхідною передумовою подальшого успішного розкриття та розслідування будь-якого злочину, оскільки саме в ході цієї слідчої дії виявляються сліди злочину й інші речові докази, здійснюється аналіз важливих обставин злочину та фіксація доказової інформації. У різні часи вказана проблематика привертала увагу як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Це пояснюється як потребами практики, обумовленими розповсюдженістю вказаного виду слідів, так і інтересом теорії криміналістики, обумовленим розвитком науково-технічного прогресу.

Спеціаліст-криміналіст, який бере участь в огляді місця події, має виконувати величезний обсяг роботи: він здійснює фото - та відеофіксацію місця події; виявляє та вилучає матеріальні об'єкти, які несуть в собі слідову інформацію вчиненого правопорушення, упаковує їх; за потреби проводить експрес-аналіз вилучених об'єктів; допомагає слідчому з описом об'єктів у протоколі, на основі отриманої інформації моделює механізм вчинення кримінального правопорушення тощо [3, с.20-21].

Сліди папілярних узорів рук, що залишаються на місці скоєння злочину, є найбільш поширеним і цінним джерелом інформації про особу злочинця. Перспектива криміналістичних досліджень слідів дактилоскопічного походження, в першу чергу, залежить від кваліфікованої роботи з такими слідами на місці події. Велике значення для подальшого їх дослідження має правильно зафіксовані і вилучені з місця події сліди рук, які в подальшому дають можливість розкрити злочин. На подальшу якість встановлення інформації дактилоскопічного походження впливають застосовані на місці події методи виявлення слідів рук. З метою забезпечення перспективи подальшого експертного дослідження та ідентифікації особи під час роботи зі слідами рук на місці події необхідно дотримуватися певних